

Utvalg:	Forskningsutvalget	Dato : 10.10.18
FU-sak:	24/18	Arkivsaknr.:
Møtedato:	10.10.2018	

Revisjon av forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Bergen

1 Innledning

Fremtidig organisering og kvalitetssikring av forskerutdanningen ved Universitetet i Bergen ble behandlet i Universitetsstyrets møte i november 2017 (sak 129/17). Det ble da fattet vedtak om at UiB innfører fakultetsvise ph.d.-program, ved at det opprettes ett program for hvert fakultet. Universitetsstyret ba også at ph.d.-forskriften revideres for å hjemle fakultetsvise programmer og fakultetenes myndighet.

Utkast til revidert forskrift for graden philosophiae doctor ble sendt på høring til fakultetene 21.06.2018 med frist til 28.09.2018. Forskningsadministrativ avdeling (FA) har mottatt høringsinnspill fra Det humanistiske fakultet (HF), Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MN), Det medisinske fakultet (MED), Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV), Det psykologiske fakultet (PSY) og Det juridiske fakultet (JUS). FA takker fakultetene for grundige og klargjørende innspill til ph.d.-forskriften. På grunn av kort tid mellom høringsfristen og FU-møtet rekker ikke FA å legge frem et endret forskriftsutkast før møtet, men legger frem til drøfting flere av de substansielle endringene som er fremmet i høringssvarene.

2 Generelle kommentarer

Det humanistiske fakultet og Det juridiske fakultet mener at forslaget inneholder for mange språklige uklårheter, og at det flere steder brukes et upresist språk. Det pekes blant annet på gjentakelser som kan lukes ut. I det videre arbeidet vil det legges vekt på å sikre klart og presist språk i forskriften. Høringssvarene inneholder flere innspill som vil bli innarbeidet i det reviderte forskriftsutkastet. Det kan her nevnes at begrep som «fulltidsstudier,» kan bli erstattet av «avtaleperiode». I det videre arbeidet med revisjonen vil det bli lagt vekt på å sikre en mer konsekvent bruk av begrepene «fakultetet» og «fakultetet selv».

Det medisinske fakultet påpeker på generelt grunnlag at forskriften åpner for tilpasning til Forskerlinjen. Forskerlinjen er en organisert forskerutdanning, og studentene påbegynner sine forskningsprosjekt under veiledning og fullfører opplæringsdelen mens de fortsatt er studenter. Dette vil bli fulgt opp blant annet i tilknytning til §5-2 Opptaksvedtak og §7-2 Opplæringsdelens formål.

Det psykologiske fakultet mener det er avgjørende at prosessene rundt nyorganiseringen av forskerutdanningen er forankret best mulig i organisasjonen, og at det er viktig at det blir satt av tilstrekkelig tid til prosessene som følger etter at revidert ph.d.-forskrift er vedtatt.

Flere fakulteter peker på at det er behov for en re-strukturering og endring av overskriftene i § 5 Opptak, slik at revisjonen på dette punktet kan bli mer omfattende enn i andre deler av forskriften. Det gis en omtale av enkelte innspill til §5 nedenfor.

Saksforelegget avrundes med en kort beskrivelse av den videre prosessen.

3 Opplæringsdelens innhold (§7-3) og Bedømmelseskomiteens innstilling og behandling av innstillingen (§12)

I fakultetenes hørings svar er enkelte deler av utkast til revidert forskrift møtt med innspill og endringsforslag som avviker både fra gjeldende forskrift og som varierer mellom fakultetene. Dette gjelder i særlig grad utkastets omtale av opplæringsdelens innhold (§7-3) og bedømmelseskomiteens innstilling og behandling av innstillingen (§12). Med sikte på det forestående arbeidet frem mot et helhetlig revidert utkast, er det avgjørende at disse delene av forskriften blir lagt frem til diskusjon. Paragrafene gis en særlig omtale i det følgende.

§ 7-3 Opplæringsdelens innhold

Innholdet i opplæringsdelen i forskerutdanningen på UiB er i liten grad definert på forskriftsnivå. Årsaken til dette er at det er det aktuelle fagmiljøet som er best egnet til å fastsette opplæringsdelen for den enkelte kandidat. Det finnes ett viktig unntak og det gjelder for opplæring i vitenskapsteori og etikk som skal ha et omfang som gir minst fem studiepoeng.

Det medisinske fakultet foreslår å fjerne kravet om minst fem (5) studiepoeng i etikk og vitenskapsteori i opplæringsdelen. Dette støttes av det juridiske fakultet som mener at slike minstekrav inviterer til kunstige regnemåter som i alle tilfelle ikke i særlig grad blir etterprøvd av overordnet instans. Det juridiske fakultet peker videre på at det varierer mellom fag og fakultet hvordan etikk-aspektet ved et fag best ivaretas og integreres i det øvrige studieopplegget, og at det avgjøres best av det enkelte fakultet. Fakultetet mener at forskriften bør gjøres mindre spesifikk, og gi rom for at det enkelte fakultet kan avgjøre vektningen av de obligatoriske temaene, og at det er tilstrekkelig å angi de temaer som skal dekkes inn i opplæringsdelen.

Opplæringsdelen i forskerutdanningen er liten og utgjør minst 30 studiepoeng, og omfanget av etikk og vitenskapsteori er satt til minst fem (5) studiepoeng. Fagmiljøene må gjerne gjøre en streng prioritering når opplæringsdelen planlegges. UH-institusjonene er pålagt i forskningsetikkloven å gi kandidater opplæring i dette temaet, og det er derfor at forskningsetikk sikres på forskriftsnivå. Angivelsen av studiepoeng bør anses som et mål på den minste samlede arbeidsmengden i dette temaet gitt over ett eller flere emner, kurs eller andre opplæringstilbud.

UiBs strategi slår fast at all vår forskning skal holde høy etisk standard., og vise tydelig samfunnsansvar. Forskningsetikk skal være integrert i forskningen vår, og UiB som institusjon har ansvar for at kandidater og ansatte får nødvendig opplæring i anerkjente forskningsetiske normer og at alle som utfører eller deltar i forskningen er kjent med anerkjente forskningsetiske normer. Avsløringer av forskningsfuske og tilhørende oppmerksomhet i mediene, understreker ytterligere hvor viktig det er med et synlig og tydelig fokus på forskningsetikk. Universitetsledelsen mener det er viktig at forskningsetikk sikres på forskriftsnivå med en angivelse av studiepoeng.

Det legges til grunn at etikk- og vitenskapsteorikravet opprettholdes i den nye forskriften

§ 12. Bedømmelseskomiteens innstilling og behandling av innstillingen (definitiv diskusjon)

§ 12-1. Bedømmelseskomiteens innstilling

Flere fakultet har i høringsrunden spilt inn at de ønsker at bedømmelseskomiteen skal ha anledning til å anbefale mindre omarbeiding av avhandlingen før endelig innstilling skal foreligge. Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet støtter at det i forskriften er tatt ut 6 måneders karantene etter underkjenning, og ønsker videre at forskriften gir fakultetene selv anledning til å gi utfyllende

regler som kan åpne opp for mindre omarbeiding. NTNU, UiO og UiT åpner for mindre omarbeiding i sine forskrifter, hvilket er i tråd med UHR sine veiledende retningslinjer for ph.d.

Det humanistiske fakultet støtter opp om den nåværende ordningen. Det viktigste for fakultetet er likevel at det blir én ordning for fakultetene ved UiB. Fakultetet lanserer i den sammenheng et forslag som ble fremmet i høringsrunden fra av instituttene ved fakultetet. Der heter det bla.

«UiB bør få den same praksisen som andre universitet når det gjeld vurdering av doktoravhandlingar, nemleg at vurderingskomiteen kan tilrå at kandidaten får høve til å gjere omarbeidingar før endeleg innstilling ligg føre. Eit mønster for UiB kan her vere § 14.2 i Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Oslo eller § 15.2 i Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved NTNU.

I denne samanhengen høyrer det med at vurderingskomiteen òg vurderer ein eventuell omarbeidd versjon av doktoravhandlinga, og at denne versjonen vert rekna som del av den same innleveringa, dvs. at kandidaten ikkje har brukt opp moglegheitene sine til innlevering. Dersom avhandlinga så vert underkjent, også etter omarbeiding, skal kandidaten ha éin siste sjanse til innlevering.»

Det medisinske fakultet fremmer et endringsforslag som åpner for mindre omarbeiding innenfor en ramme på tre måneder. Forslaget er direkte kopiert fra UHR sine veiledende retningslinjer, og sammenfaller med formuleringene i forskriften ved NTNU, UiO og UiT. Fakultetet understreker at det er et sterkt ønske fra flere av våre fagmiljø at en slik mulighet for mindre omarbeidinger tas inn, og peker på at det kan skape praktiske utfordringer og misforståelser for eksterne medlemmer i en bedømmelseskomité, at UiB ikke følger UHR på dette punktet (Det vises for øvrig til fakultetets hørings svar der dette punktet behandles).

Høringssvarenes henvisninger til UHRs veiledende retningslinjer og ordninger ved andre norske universitet er informative, men det er faglige hensyn og forhold ved UiB som må ligge til grunn for reguleringer som nedfelles i forskriften. Ikke minst vil dette gjelde utfyllende regler som gis av fakultetene selv, slik det fremkommer i innspillene bl.a. fra Det matematisk-naturvitenskapelige og Det medisinske fakultet. I det videre revisjonsarbeidet er det naturlig å legge til grunn at forskriften skal etablere én institusjonell ordning for fakultetene ved UiB, slik Det humanistiske fakultet peker på, og at det åpnes for at kandidaten får anledning til å gjøre mindre omarbeidinger av avhandlingen.

§ 12-2. Retting av formelle feil i avhandlingen

Det juridiske fakultet påpeker at endringsadgangen etter innlevering praktiseres forskjellig, avhengig av fakultet. Fakultetet mener at forskriften derfor bør definere formelle feil så langt det er mulig på tvers av fag ved UiB, og at forskriften bør videre regulere hvor lang tidsfristen for ettersendelse og retting skal være. Når det gjelder det materielle innholdet i endringsadgangen mener fakultetet at forskriften bør gi uttrykk for at errata ikke er en mulighet til å forbedre innholdet i en avhandling. Også Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet mener at forskriften bør presisere hva som kan defineres som formelle feil for å sikre lik tolkning av dette på alle fakultet.

Det medisinske fakultet ønsker at reglene om errata bør være like ved hele UiB og derfor forskriftsfestes, og at det gis anledning til å rette formelle feil helt fram til avhandlingen skal sendes i trykken. Fakultetet lansere følgende endringsforslag:

«Søknad om retting av formelle feil må leveres inn senest fire (4) uker før disputas. Feilene kan rettes i selve avhandlingen, og liste over rettingene skal følge avhandlingen og trykkes med avhandlingen. Bedømmelseskomiteen skal orienteres om at kandidaten har levert

søknad om retting av formelle feil, og kopi av errataliste skal sendes til bedømmelseskomiteen til orientering.»

Fagtradisjonen står sterk ved UiB, og i revisjonsarbeidet har det oppstått en usikkerhet om de ulike fagtradisjonene kan forenes om hva som kan defineres som formelle feil. Et forslag kan derfor være at paragrafen endres på grunnlag av innspill blant annet fra Det medisinske fakultet, og at fakultetene selv gir utfyllende regler om errata og retting av formelle feil.

§ 12-3. Fakultetets behandling av bedømmelseskomiteens innstilling

Flere fakultet har gitt tilbakemelding om at den foreslåtte formuleringen om regler for fakultetets behandling av innstillingen ikke er tilstrekkelig utfyllende, særlig ved negativ eller delt bedømmelse. Det humanistiske-, Det matematisk-naturvitenskapelige- og Det juridiske fakultet ber om presisering av paragrafen. Det foreslås at negativ og delt innstilling skal behandles i fakultetsstyret.

§ 12-4/11-2. Innlevering til ny bedømmelse

I høringsrunden fremkom det et behov for avklaring om bedømmelsen av en avhandling som leveres inn for andre gang. Det humanistiske fakultet lanserer et forslag med to alternativer hvor det ene, «kontinuasjonsalternativ», innebærer at annen gangs komiteen i sin bedømmelse har tilgang til den første komitéens innstilling. Det andre forslaget, et «selvstendighetsalternativ», er at «Bedømmelseskomité nummer to gjør sin bedømming på selvstendig grunnlag». Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet har vurderinger langs de samme linjer, og påpeker at reglementet også bør omtale tilfeller der ingen i den opprinnelige bedømmelseskomiteen kan videreføres. Det samfunnsvitenskapelige fakultet påpeker at innlevering til ny bedømmelse ikke skal skje ved mindre omarbeidinger. I det videre revisjonsarbeidet vil det være hensiktsmessig å legge forslagene Det humanistiske fakultet og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet til grunn.

4 Fakultetenes hørings svar: øvrige paragrafer

§3. Ansvaret for ph.d.-utdanningen:

Bestemmelsen tar sikte på å angi strukturen for roller og myndighet for ph.d.-utdanningen ved UiB. Det humanistiske fakultet og Det medisinske fakultet har flere endringsforslag til denne paragrafen, fordi paragrafen synes noe uklar. Et av forslagene som vil bli fulgt opp er å endre «fakultetet» til «fakultetet selv» i 3. ledd og å stryke «særlig», slik at man får en uttømmende liste over fakultetets adgang til å gi utfyllende regler. Det samfunnsvitenskapelige fakultet påpeker at dagens formulering åpner opp for at fakultetet selv kan gi utfyllende regler på andre deler enn det som er listet opp i paragraf 3. I det videre arbeidet vil det derfor legges avgjørende vekt på å sikre at alle relevante forhold listes i den nevnte paragrafen.

Det humanistiske fakultet foreslår videre at paragrafen utvides og omformuleres slik at «Det skal legges til rette for tverrfaglig og tverrfakultær ph.d.-utdanning ved Universitetet i Bergen.» Dette vil bli innarbeidet i revisjonen.

§5. Opptak:

§ 5-1 Vilkår for opptak:

Flere av innspillene, bla fra Det humanistiske- og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet i høringen, har tatt opp en endring i ordlyd knyttet til mastergradens lengde, og en bekymring for at det ville bli en innstramning og at det dermed ikke vil bli mulig å ta opp kandidater med kortere og

mer intensive mastergrader. Dette var ikke hensikten. Formålet med endringen var at mastergrader som ikke er av fem års varighet må vurderes i forhold til gradens læringsutbytte, og at dette må være tilsvarende en femårig grad. Det var heller ikke hensikten å innskrenke opptaksgrunnlaget med den foreslåtte formuleringen.

Etter tilbakemeldingene ser vi at det har blitt oppfattet slik og foreslår derfor å ta inn formuleringen fra gjeldende forskrift: «Fakultetet kan etter særskilt vurdering godkjenne annen likeverdig utdanning som grunnlag for opptak» som et tillegg til 1. ledd nytt 2. pkt.

Det medisinske- og Det psykologiske fakultet ønsker synliggjøring av at det er fakultetene som behandler søknad om opptak til ph.d-programmet. Dette vil bli presisert i den endelige forskriften.

§ 5-2 Opptaksvedtak

I tilbakemelding fra fakultetene kommer det frem at man i forskriften bør ta høyde for kandidater i forskerlinjeordningen. Bokstav c) må derfor ta høyde for dette.

§ 5-3 Avtaleperiode

Det har i høringen kommet innspill om at makstid vil føre til forutsigbarhet for kandidater og veiledere, og at makstid derfor bør være to år utover normert studietid. Dette foreslås blant annet av Det medisinske- og Det psykologiske fakultet. Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet foreslår at forskriften åpner opp for at fakultetet i utfyllende regler kan vedta makstid på ph.d.-programmet, utenom rettighetsfestede permisjoner. Forslagene fremmes for å kompensere for at tidligere ordning om makstid på 8 år, nå er fjernet. Årsaken til dette er at denne bestemmelsen ikke ble håndhevet likt for kandidatene i forskerutdanningen. Vurderingen har vært at det er progresjonen i hvert enkelt doktorgradsprosjekt som i realiteten er bestemmende for om avtaletiden utvides, og at dette også bør reflekteres i regelverket. Det blir også argumentert for at disse rammene bør være like for den samlede forskerutdanningen på UiB. Hvis en slik regel gis på forskriftsnivå må fakultetene praktisere denne. I § 3 er opptak nevnt i listen over i hvilke tilfeller fakultetene kan gi utfyllende regler. Forslaget i revisjonen vil derfor være at fakultetene selv kan gi regler om makstid.

§ 5-4 Ph.D avtalen

Det juridiske fakultet mener at utkastet til forskrift blander ansettelsesforhold og opptak på ph.d.-programmet. Forskriften skal gjelde alle som er tatt opp på ph.d.-program ved UiB, uavhengig av hvor vedkommende er ansatt; ved UiB, ved annen institusjon eller virksomhet, eller om kandidaten har egen finansiering. To steder omtaler forskriften ansettelsesforholdet; arbeidsavtale i § 5-4 (2) og oppsigelse i § 5-6. Fakultetet foreslår derfor at henvisningen til arbeidsrettslige regler tas ut fordi den skaper et uklart forhold mellom de to regelverkene og angår bare noen av kandidatene. Revisjonen vil bli utformet på grunnlag av innspillet fra Det juridiske fakultet, samt øvrige innspill fra fakultetene på dette punkt, blant annet om struktur og sammenheng til andre relevante og nærliggende paragrafer i forskriften.

§ 5-5-2/5-5-3 Avslutning før avtalt tid

Det humanistiske fakultet påpeker at det alltid vil være tvil knyttet til spørsmålet om en kandidat klarer å gjennomføre forskerutdanningen på normert tid, og foreslår en omformulering av pkt c, slik at «begrunnet tvil» erstattes med «stor grunn til å tro». Det medisinske- og Det psykologiske fakultet tar opp spørsmål knytte til statstjenestemannsloven. Dette vil bli bearbeidet i det videre revisjonsarbeidet

§6.1 Oppnevning av veiledere.

Det medisinske-, Det samfunnsvitenskapelige- og Det psykologiske fakultet er tilfredse med at kandidatene som hovedregel skal ha to veiledere. En oppnevnes som hovedveileder. Veilederne oppnevnes av fakultetet selv og hovedveileder skal være oppnevnt på opptakstidspunktet. I tillegg kan det oppnevnes en eller flere medveiledere. Det samfunnsvitenskapelige fakultet foreslår at formuleringen endres slik at det også fremgår at det «skal normalt» oppnevnes en eller flere medveiledere. Det medisinske fakultet har foreslått nye formuleringer som knytter seg til veileders plikter. Det medisinske fakultet og Det psykologiske fakultet har foreslått nye formuleringer som knytter seg til midtveisevalueringen. Disse vil bli vurdert i den videre revisjon av forskriften.

§7. Opplæringsdelen:

§ 7-2. Opplæringsdelens omfang

Noen av reglene i denne paragrafen skaper utfordringer for kandidater i forskerlinjeordningen. Dette gjelder regelen om at 20 studiepoeng skal tas etter opptak og regelen om at kurs ikke bør være eldre enn 5 år ved opptak.

§ 10. Ph.d.-avhandlingen

§ 10-1. Krav til avhandlingen

Paragrafen gir bestemmelser om at en artikkelbasert avhandling skal ha «...et sammendrag som gjør nærmere rede for helheten i avhandlingen.» Det psykologiske fakultet mener at «sammendrag» er uklart og kan misforstås (jf. omtale av sammendrag i § 12-5.) Benevnelsen «kappe» er svært innarbeidet, og fakultetet mener derfor dette bør brukes her. Begrepet «innramming» har og blitt nevnt.

§ 11. Søknad om bedømmelse

§ 11-3 Oppnevning av bedømmelseskomité

Forskriften gir i §11-3 regler for sammensetning av bedømmelseskomiteen. Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet mener at det vil skape utfordringer når begge kjønn skal være representerte. Regelen vil blant annet bidra til en stor belastning for fakultetets kvinnelige ansatte.

Det medisinske fakultet foreslår at bedømmelseskomiteen skal «normalt settes sammen slik at begge kjønn er representerte». Fakultetet mener det vil være en stor økonomisk belastning for en del miljø dersom det blir krav om at minst **ett** av bedømmelseskomiteens medlemmer skal være fra et utenlandsk lærested, og ser derfor positivt på at formuleringen «om mulig» er tatt inn i dette punktet.

§ 13. Prøveforelesning og disputas

§ 13-1 Prøveforelesning:

Det samfunnsvitenskapelige fakultet og Det psykologiske fakultet foreslår at fakultetet selv kan gi regler om språk. Vi foreslår å endre forskriften i tråd med disse ønskene.

§ 13-2 Disputas

Det samfunnsvitenskapelige fakultet peker på at det i paragrafen om prøveforelesningen er formulert en kort tekst om innhold og hensikt, og mener en tilsvarende tekst må på plass om disputasen. I tillegg mener fakultetet at det bør presiseres at disputasen skal være offentlig. I høringsrunden kom det flere innspill blant annet til en definisjon av hva en disputas er. I revisjonsarbeidet legges det opp til endringer med utgangspunkt i teksten som fremkommer i fakultetenes hørings svar.

5 Videre prosess

Etter behandling i Forskningsutvalgets møte 10. oktober vil Forskningsadministrativ avdeling arbeide videre med revisjonen av utkastet, med grunnlag i fakultetene hørings svar og innspill som fremkom i møtet. Et kvalitetssikret og helhetlig revidert utkast vil bli lagt frem for utvalget i ekstraordinært møte 31. oktober. Revidert forskrift vil være den eneste som behandles på nevnte møte. Revidert forskrift vil så legges frem for Universitetsstyret til behandling i møtet 28. november.

Forskningsadministrativ avdeling vil organisere workshops/kurs for fakultetene som støtte i arbeidet med å utarbeide programbeskrivelser og beskrivelse av læringsutbytte.

Det vises for øvrig til fakultetenes hørings svar. Saken legges med dette frem for utvalget til drøfting.